

СТАНОВИЩЕ

**от проф. д-р Сашо Георгиев Пенев,
професор по финансово и данъчно право,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“**

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки професионално направление 3.6 Право докторска програма „Римско право“

Автор: проф. д-р Малина Новкиришка-Стоянова, Пловдивски университет

Тема: „PUBLICUM IUS“

1. Общо представяне на процедурата и дисертантката

Със заповед на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури на процедура за защита на дисертационен труд на тема „PUBLICUM IUS“ с автор проф. д-р Малина Новкиришка – Стоянова за придобиване на научната степен „доктор на науките“ на Пловдивския университет в област на висше образование „3. Социални, стопански и правни науки“, професионално направление „3.6 Право“.

Представеният от дисертантката комплект материали за участие в процедурата е в пълно съответствие с чл.45 от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва: молба до ректора на ПУ за разкриване на процедура за защита на дисертационен труд; автобиография в европейски формат; копие от диплома за придобита докторска степен през 1997 г.; протоколи от катедрени съвети за отделните етапи от процедурата преди защитата; отпечатан дисертационен труд - PUBLICUM IUS. София, Екопринт, 2016, ISBN 978-619-7109-05-4 ; автореферат; списък на научните публикации по темата на дисертацията; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи. Процедурата до момента протича в съответствие със ЗРАСРБ, правилника за прилагането му и съответния правилник на ПУ.

Дисертантката е преподавател по римско право в ПУ, където е налице акредитирана докторска програма „Римско право“.

2. Кратки биографични данни за дисертантката.

Дисертантката е завършила френска езикова гимназия, владее френски, италиански, испански, руски, английски, латински език.

Завършила е с отличен успех Юридически факултет на Софийския университет през 1986 г. През 1987 г. е провела едногодишна специализация по римско поземлено право. В периода 1988-1992 г. е редовен аспирант по римско право в Юридическия факултет на Софийския Университет „Св.Кл.Охридски“. През 1997 година е защитила докторска дисертация по римско право на тема „Произход на емфитевзата в следкласическото римско право“, която е различна от темата по настоящата процедура. От 1996 година преподава римско право в ПУ“. Същата дисциплина преподава и в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и в Нов Български университет.

От 1992 година и досега работи като съветник в отдел „Правен“ на Министерския съвет.

Дисертантката има трайни интереси към римското публично право от много години, което се установява от списъка с публикации й. Тя е инициатор и организатор на научни конференции на тема за римското и съвременното публично право, на публични лекции и пр. От 2013/2014 г. в трите университета, в които преподава, чете изцяло нов курс по римско публично право като избираема дисциплина.

Познавам дисертантката като авторитетен преподавател и изследовател по темите на римското частно и публично право. Чрез нейните научни приноси се надстройва българската правна традиция в изследването на римското право.

3. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд *PUBLICUM IUS*, независимо че е изцяло посветен на римското публично право, има своята актуалност, доколкото представя в исторически и правно- догматичен план генезиса на публичноправна наука. От организиранияте от проф. Новкиришка научни форуми и публични лекции по тематиката имам впечатление, че това е и едно от най- актуалните направления на научни изследвания на романистите в Европа.

Това е и първото и единствено за момента монографично съчинение на български език, което може да се разглежда и като основа за историко- сравнителни изследвания във всички отрасли на публичното право, а също и за задоволяване на по- задълбочен интерес от страна на студентите, които изучават тази дисциплина или се интересуват от нея.

4. Познаване на проблема

Дисертантката е единственият преподавател в България към момента, който изследва и преподава тази тематика и от лични впечатления като декан на ЮФ на СУ“ Св. Кл.Охридски“ мога да твърдя, че тя се радва на особен интерес. Тя има и значителен международен авторитет със своите изследвания, в които личи дълбоко познаване на проблематиката, вкл. и в най- малките детайли, което може да се оцени само от учени на нейното ниво.

Трябва да отбележа, че със своите публикации дисертантката прави възможно споделянето на своите научни резултати с широката правна общност. Не на последно място трябва да се отбележи и нейното познаване на огромна чуждестранна литература по темата (над 70 стр. е библиографията на книгата), както и на латинските източници, които тя представя в превод на български език, за да са разбираеми за всички, които се интересуват от римско публично право.

5. Методика на изследването.

Дисертантката е точно е определила в монографията си своята методология като комплексна поради самия характер на изследването. Тази методология е проведена докрай в дисертационния труд. Прави впечатление умелото съчетаване на диалектическия, историческия и критично-аналитичния метод, както и използването на типичните за науката за римското право правно-догматичен и сравнително-правен метод и най-вече направените от нея екзегетически анализи на латинските текстове, относими към темата.

Поставените в изследването цели и задачи са достигнати по безспорен начин, като при това е даден образец за научни изследвания в областта на римското право.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите.

Представеният дисертационен труд трябва да се обсъжда от гледна точка на изискванията на чл.12,ал.3 от ЗРАСРБ- той трябва да съдържа теоретични обобщения и решения на големи научни или научноприложни проблеми, които съответстват на съвременните постижения и представляват значителен и оригинален принос в науката.

Римското публично право безспорно е един голям научен проблем, разработван от XIX в. насетне от най-големите представители на немската романистика, а по-късно и от най-големите учени в Италия, Франция и други страни. Той има и своето съвременно значение в контекста на изследване на класическите основи на съвременната държавност и на институтите на публичното право. Несъмнена е теоретичната стойност на дисертационния труд, посветен изцяло на този глобален проблем, при това обоснован с достиженията на съвременните автори, най-вече на школите в Италия и Испания. Същевременно дисертантката прилага съвършено нов подход, който тя извежда от автентичните становища на класическите римски юристи, и представя по един оригинален начин теорията за публичното право. От тази гледна точка нейното съчинение не е само с приносен характер за България, но и в европейски план.

Дисертационният труд е в обем от 800 стр. , като са цитирани 1500 научни съчинения, въз основа на които са направени теоретичните обобщения. В

структурно отношение той включва предговор, встъпителна част, три глави и заключение. Представена е в пълнота съществуващата литература по темата, методите, целите и задачите на изследването, което позволява да се открие основния научен принос на работата- новия подход към изследването на римското публично право и поставянето му в контекста на съвременното публично право.

От фундаментален характер в първата глава са разделите, посветени на римската концепция за правото, за разграничаването на публичното от частното право, за понятието, системата и структурата на публичното право.

Втората глава също представлява научна новост, тъй като е посветена на цялостен анализ на източниците и изворите на римското право- от една страна във връзка с компетентността на съответните държавни органи, а от друга- с оглед на уредената в тях публичноправна проблематика.

Третата, най-обемна, но и най-значителна глава е посветена на трите основни според римските юристи сфери на публичноправна уредба- сакралното, жреческото и магистратското право.

Заключението съдържа изключително интересни обобщения и представя моста между римското и съвременното публично право и изграждането на унифицирано европейско право (*ius gentium europaeum*), ползвайки принципите и опита на римските юристи.

Заслужава да се отбележи прецизният език и стил на дисертантката, акуратните цитирания и преводи, както и графичното оформление на работата, която се радва на една издържана систематика.

Не бих могъл да преценя всички научни приноси, които дисертантката според мен скромно е маркирала в автореферата, някои от които могат да се оценят само от големи познавачи на римскоправната материя, при това в сферата на публичното право. Самият факт, че такава книга се появява в България, е достатъчен и значим научен принос. Мога да отбележа, че в рамките на изследваната и преподавана от мене материя на финансовото и данъчно право с голям интерес проучих раздела, посветен на фискалната администрация и производството по фискални дела, адвокатите на фиска и общата уредба на държавната

хазна и нейното развитие в Древния Рим (с.602-624). Съществен принос е и изследването за съдебните длъжности и най-вече за римскоправната уредба на един особено актуален проблем- за отговорността на съдиите. Ни бих могъл да отмина и последните раздели на глава трета, посветени на римскоправните аспекти на други съвременни проблеми- администрация и управление, концесии, държавна служба и пр.

Ако се върна към мотото, с което започва монографията- че нищо ново няма под слънцето, то самото изследване на римското публично право ни кара да преосмислим редица съвременни институти и в това аз виждам наистина заслужената оценка за него, че то напълно отговаря на критериите за присъждане на дисертантката на научната степен „доктор на науките“.

6. Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта.

По темата на дисертационния труд е представен значителен брой публикации- 37 отпечатани и 7 под печат, вкл. и на чужди езици. Те са резултат от дългогодишната и напълно самостоятелната творческа работа на дисертантката . В тематичен план могат да се обособят както общи и посветени на правото, публичното право и методологията на преподаването им съчинения, така и на такива, посветени на частни проблеми- на администрацията, фиска, наказателното право и процес, сакралното право и религиозната толерантност, дейността на римските юристи и на правораздаването.

Специално по темата на публичното право е и едно предходно изследване- *De iure publico*, издадено през 2013 г., което представлява сборник със студии и което дисертантката представи заедно с учебния план на новата за България учебна дисциплина „Римско публично право“ и което се превърна в първия учебник по дисциплината.

Следва да отбележа, че тя е автор и на 5 монографии, един сборник със статии по римско наказателно право, две учебни помагала и няколко виртуални курса по римско частно и публично право, както и на повече от 130 студии и

статии, съставител на много сборници, на единственото в България списание за римско право и римскоправна традиция и самостоятелен сайт към ЮФ на СУ, ръководител на множество проекти по римско право и пр.

Трябва да отбележа, че нито дисертационният труд от 1997 г. за присъждане на научната и образователна степен „доктор по право“, нито хабилитационните трудове за научните длъжности доцент и професор на Малина Новкиришка имат дори минимално покриване с темата на настоящата дисертация. Те всички са посветени на значими проблеми на римското частно право.

6. Автореферат.

Дисертантката е представила автореферат в обем от 67 стр., който напълно отговаря на изискванията за отразяване на съдържанието на дисертационния труд и основните приноси моменти в него. Предвид обема на самия труд авторефератът е много стегнат, съдържателен и пълен и въз основа на него може да се направи преценка за достигане на поставените от дисертантката цели и задачи на нейното изследване.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати.

Дисертационните приноси и резултати са принос в българската правна литература, който може да се използва в преподавателската дейност в Юридическите факултети и при подробното разработването в бъдещи научни изследвания на отделни теми обхванати в дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговаря на всички на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Дисертационният

труд показва, че дисертантът Малина Новкиришка- Стоянова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по професионално направление 3.6. ПРАВО, както и качества и умения за провеждане на изследвания с получаване на оригинални и значими научни приноси.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен ‘доктор на науките’ на Малина Николова Новкиришка- Стоянова в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.6 Право., научната специалност: Римско право

Рецензент:

(проф. д-р Сашо Пенев)